

BIOSFÉRICKÁ REZERVACE PÁLAVA A JEJÍ DALŠÍ MOŽNOSTI VÝVOJE

Jiří Matuška, *Správa BR a CHKO Pálava, Mikulov*

Území v okolí Pavlovských vrchů bylo z přírodního hlediska odedávna středem zájmu. V období přirozeného vývoje zde našli své místo první osídlenci, kteří putovali podél toku řeky Dyje a přinášeli do kraje nové civilizační prvky.

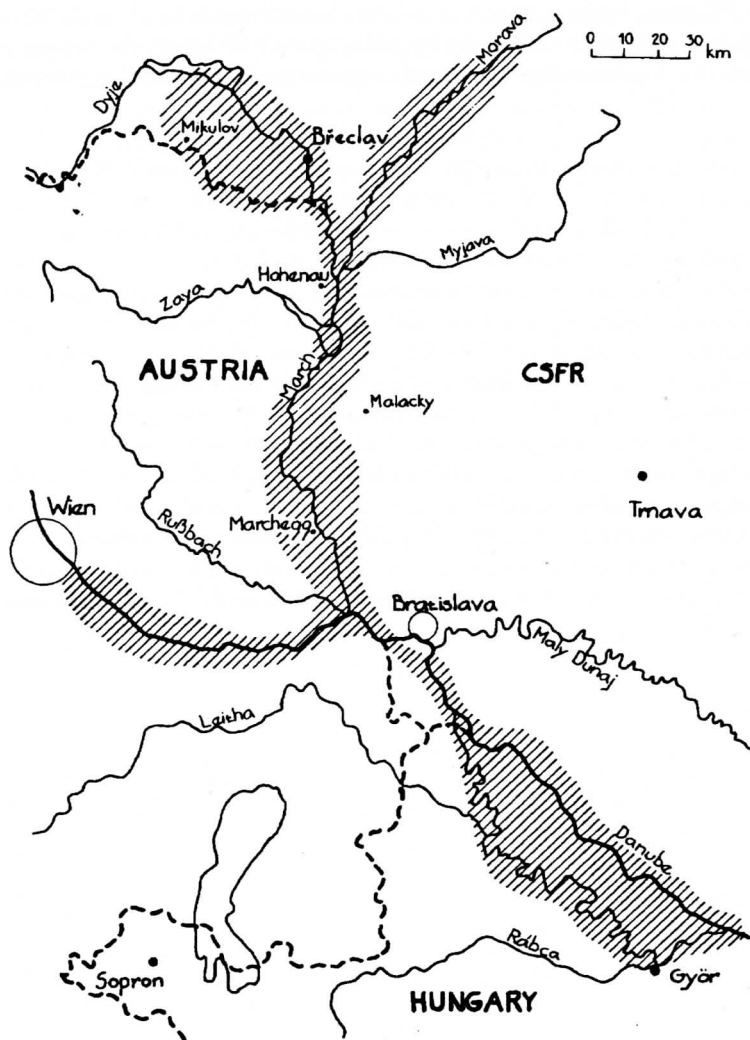
Tlak na přírodu se postupně zvětšoval a v současné době dostoupil svého maxima. Člověk našťástí pochopil výjimečnost tohoto území a prosadil alespoň dílčí, své době odpovídající ochranu přírody a krajiny. Dnes se tedy nacházíme v situaci, že i po době "socialistického zatemnění" je území od roku 1976 legislativně pokryto ochranou vyhlášením CHKO - chráněné krajinné oblasti Pálava.

Asi 83 km² území, jehož základ tvoří vápencové bradlo, je tvořeno lesními doubravami, stepními stráněmi a produkční zemědělskou půdou. Přírodovědci bylo vždy velmi ceněno. Učili se zde a pracovali naši první ochranáři přírody jako prof. Zlatník, doc. Šmarda, prof. Úlehla a další. Ti také přišli s myšlenkou nechránit pouze "malou" Pálavu, ale pod "velkou" Pálavou chránit a vychovávat krajinu od Děvína až po soutok Dyje s Moravou. Jako samozřejmá se pak jevila snaha zajistit ochranu a péči z širokého mezinárodního hlediska.

Tyto názory, rozpracované mladší generací ochranářů (žáky výše zmíněných učitelů), vyústily ve zpracování podkladů a vlastní realizaci vyhlášení již chráněného území CHKO Pálava za biosférickou rezervaci v rámci programu Člověk a biosféra (MaB) mezinárodní organizace UNESCO. Pod tímto složitě znějícím názvem jsou nyní soustředěna ta nejvýznamnější území světa s jediným posláním - zachovat a dále rozvíjet přírodní prostředí v úzké a nekonfliktní souvislosti s člověkem.

Rok 1992 zastihl Pálavu v situaci, kdy proti sobě stojí ne zrovna nejhorší stav přírody, a silně poškozené myšlení místních lidí i návštěvníků. Nad tím vším se vznáší duha biosférické rezervace s různou intenzitou záře. Jaký bude její další vývoj?

V době psaní tohoto příspěvku byl žhavou novinkou nově přijatý zákon č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny, který nahradil zcela nevyhovující předpis z roku 1956. Pro Pálavu, stejně jako pro každé jiné naše chráněné území, je to obrovský zvrat v další práci. Po době nejasných výkladů právních norem a "donkichotského" boje se zájmy mocných se otvírají obrovské možnosti pracovníků Správy CHKO a samozřejmě i vlastní biosférické rezervace, pro niž platí princip řízení rozvoje území hlavně ve smyslu vlastní státní legislativy.

Obr. 1. Území trilaterálního národního parku "Střední Dunaj"

S novým zákonem o ochraně přírody a krajiny úzce souvisejí i další aktivity, které z něj vyplývají nebo na něj navazují. Je to především pověření Správy CHKO od 1. 6. 1992 výkonem státní správy v oblasti ochrany přírody a krajiny, což si vyžádá zcela nový přístup k vlastní práci. Nadšení a zarytí "zelení" ochránáři se budou muset přerodit v kvalifikované státní úředníky znalé zákona, sloužícího prospěchu přírody.

Z § 25 nového zákona se bude odvíjet další, doufejme že ještě letošní (t. j. 1992) velká událost ochrany přírody na jižní Moravě. Po přípravě a zpracování všech podkladů by mělo dojít v druhé polovině roku k vyhlášení vládního nařízení ke zřízení rozšířené chráněné krajinné oblasti Pálava. Toto nové velkoplošné chráněné území bude vedle stávající "Pálavy" zahrnovat ještě lednicko-valtický areál a komplex lužních lesů pod Lanžhotem. Zvětšená rozloha území bude mít asi 260 km², a opět se tak uzavře jedna kapitola ochránářských snah v regionu. Díky klauzuli o automatickém přenosu kritérií pro biosférické rezervace na území rozšířených chráněných území bude i biosférická rezervace příslušně zvětšena. Charakter přiřčených ploch jednoznačně odpovídá požadavkům mezinárodní sítě a nemělo by z této strany dojít k rozporům.

Všechny změny, ať již legislativní, tak zejména celospolečenské a ekonomické, budou vyžadovat zvýšené finanční nároky. I v ochraně přírody v loňském roce, a hlavně pak letos, se nám podařilo vstoupit do záměrů finančníků Světové banky, kteří projevíli ochotu podložit finančním darem půjčku našemu státu určeným vybraným velkoplošným chráněným územím na zachování biodiversity a zabezpečení provozu. Pro CHKO Pálava byla navržena částka 900.000 USD a v dubnu letošního roku bychom ji měli společně s KRNApem a ŠUNAPem mít potvrzenou. Z těchto zdrojů budou hrazeny projekty obnovy vodního režimu v BR Pálava a integrované ochrany vinic, projekt vědecko-výzkumného střediska a projekt ekologické výchovy.

Od roku 1990 se rozvíjí i užší spolupráce s rakouskými ochránáři, zejména z Vídeňského WWF (světový fond na ochranu přírody) a národního parku "DONAU-AUEN". Zespolečné aktivity rakouských, maďarských a československých ochránců přírody byla 8. dubna 1990 v Bad Deutsch-Altenburgu podepsána "Dunajská charta", požadující zřízení trilaterálního národního parku "Střední Dunaj" s cílem integrovat ochranu terestrických i vodních lužních ekosystémů. Za naše území by nosnou část tvořila rozšířená CHKO Pálava. Tento národní park byl zařazen do projektu "Ekologické stavební kameny pro náš společný evropský dům" a je snahou stanovit termín jeho vyhlášení ke konání Světové výstavy 1995. Tak by se naplnilo motto této výstavy "Mosty pro budoucnost". V této záležitosti proběhlo několik jednání na různých úrovních a s myšlenkou vzniku národního parku byl seznámen v rámci zasedání Helsinského občanského shromáždění (říjen 1990) i prezident Václav Havel. Největší událostí letošního roku by měl být pro CHKO mezinárodní seminář, který se bude konat v Mikulově v prosinci 1992 a jenž si klade za cíl pouze jediný - vyjasnit podíl jednotlivých států na přípravě trilaterálního národního parku.